

Convenția cu privire la Drepturile Copilului

Distribuire: Generală
6 decembrie 2016

Original: Engleză

Comitetul pentru drepturile copilului

Comentariul general nr. 20 (2016) cu privire la implementarea drepturilor copilului în timpul adolescenței

---

* A treia reeditare din motive tehnice (20 aprilie 2017).

GE.16-21563(E)

1621563

Please recycle

Cuprins

	<i>Pagina</i>
I. Introducere	3
II. Obiective	4
III. Cazul concentrării pe adolescenți	4
IV. Principiile generale ale Convenției	5
A. Dreptul la dezvoltare	5
B. Nediscriminare	7
C. Interesul superior	7
D. Dreptul de a fi ascultat și de a participa	7
V. Adolescenții care necesită o atenție deosebită	8
VI. Măsuri generale de punere în aplicare	10
VII. Definiția copilului	11
VIII. Drepturi și libertăți civile	12
IX. Violența împotriva copiilor	14
X. Mediul familial și îngrijirea alternativă	14
XI. Sănătate și bunăstare	16
XII. Educație, timp liber și activități culturale	18
XIII. Măsuri speciale de protecție	20
XIV. Cooperare internațională	24
XV. Diseminare	24

I. Introducere

1. Convenția privind drepturile copilului definește copilul ca fiind orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului, aceasta este atinsă mai devreme și subliniază faptul că statele se angajează să respecte și să garanteze drepturile stabilite în prezenta Convenție tuturor copiilor din jurisdicția lor, împotriva oricărei forme de discriminare. În timp ce Convenția recunoaște drepturile tuturor persoanelor sub 18 ani, punerea în aplicare a drepturilor ar trebui să țină seama de dezvoltarea copiilor și de capacitățile lor în continua dezvoltare. Abordările adoptate pentru a asigura realizarea drepturilor adolescenților diferă semnificativ de cele adoptate pentru copiii mai mici.

2. Adolescența este o etapă a vieții caracterizată de oportunități, capacități, aspirații, energie și creativitate în creștere, dar și o vulnerabilitate semnificativă. Adolescenții sunt agenți ai schimbării și un activ și resursă cheie cu potențialul de a contribui pozitiv la familiile, comunitățile și țările lor. La nivel global, adolescenții se angajează pozitiv în multe sfere, inclusiv campanii de sănătate și educație, sprijin familial, educație de la egal la egal, inițiative de dezvoltare comunitară, bugetare participativă și arte creative și contribuie la pace, drepturile omului, durabilitatea mediului și justiția climatică. Mulți adolescenți se află în mediile digitale și sociale de ultimă generație, care formează un rol din ce în ce mai central în educația, cultura și rețelele lor sociale și dețin un potențial în ceea ce privește angajamentul politic și monitorizarea responsabilității.

3. Comitetul remarcă că potențialul adolescenților este compromis pe scară largă, deoarece statele părți nu recunosc sau investesc în măsurile necesare pentru ca aceștia să se bucure de drepturile lor. Datele dezagregate în funcție de vârstă, sex și dizabilitate nu sunt disponibile în majoritatea țărilor pentru a informa politica, a identifica lacunele și a sprijini alocarea resurselor corespunzătoare pentru adolescenți. Politicile generice destinate copiilor sau tinerilor nu reușesc adesea să se adreseze adolescenților în toată diversitatea lor și sunt necorespunzătoare pentru a garanta realizarea drepturilor lor. Costurile inacțiunii și eșecului sunt mari: bazele stabilite în timpul adolescenței în ceea ce privește securitatea emoțională, sănătatea, sexualitatea, educația, abilitățile, reziliența și înțelegerea drepturilor vor avea implicații profunde, nu numai pentru dezvoltarea lor optimă individuală, ci și pentru dezvoltarea socială și economică prezentă și viitoare.

4. În prezentul comentariu general, Comitetul oferă îndrumări statelor cu privire la măsurile necesare pentru a asigura realizarea drepturilor copiilor în timpul adolescenței, cunoscând și Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă. Acesta subliniază importanța unei abordări bazate pe drepturile omului, care include recunoașterea și respectul pentru demnitatea și libertatea adolescenților; împuternicirea, cetățenia și participarea activă la propriile lor vieți; promovarea sănătății, bunăstării și dezvoltării optime; și un angajament pentru promovarea, protecția și îndeplinirea drepturilor lor umane, fără discriminare.

5. Comitetul recunoaște că adolescența nu este ușor de definit și că copiii individuali ajung la maturitate la vârste diferite. Pubertatea apare la vârste diferite pentru băieți și fete, iar diferite funcții ale creierului se maturizează în momente diferite. Procesul de tranziție de la copilărie la maturitate este influențat de context și mediu, după cum se reflectă în variația largă a așteptărilor culturale ale adolescenților în legislațiile naționale, care oferă praguri diferite pentru intrarea în activitățile adulților și între organismele internaționale, care utilizează o varietate de categorii de vârstă pentru a defini adolescența. Prezentul comentariu general nu urmărește, prin urmare, să definească adolescența, ci se concentrează

pe perioada copilăriei de la 10 ani până la 18 ani pentru a facilita coerența în colectarea datelor.¹

6. Comitetul ia act de faptul că mai multe dintre comentariile sale generale au o rezonanță specială pentru adolescenți, în special cele referitoare la sănătatea și dezvoltarea adolescenților, HIV/SIDA, practicile de eradicare care sunt dăunătoare femeilor și copiilor, copiii neînsoțiți și separați și justiția pentru minori. Comitetul subliniază importanța deosebită pentru adolescenți a recomandărilor care decurg din ziua discuției generale despre mass-media digitală și drepturile copiilor. Prezentul comentariu general a fost elaborat pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra modului în care Convenția în ansamblul ei trebuie înțeleasă și pusă în aplicare pentru toți adolescenții și ar trebui citită împreună cu alte comentarii generale și cu documentele care decurg din ziua discuției generale.

II. Obiective

7. Obiectivele prezentului comentariu general sunt:

(a) Să ofere statelor îndrumări cu privire la legislația, politicile și serviciile necesare pentru a promova dezvoltarea cuprinzătoare a adolescenților, în concordanță cu realizarea drepturilor lor;

(b) Să conștientizeze oportunitățile oferite și provocările cu care se confruntă în timpul adolescenței;

(c) Să îmbunătățească înțelegerea și respectarea capacităților în continua respectare ale adolescenților și a implicațiilor pentru realizarea drepturilor acestora;

(d) Să consolideze cauza pentru o mai mare vizibilitate și conștientizare a adolescenților și pentru investiții care să le permită să își realizeze drepturile pe tot parcursul vieții.

III. Cazul concentrării pe adolescenți

8. Comitetul atrage atenția statelor părți asupra puternicului caz de concentrare pe adolescenți pentru a promova realizarea drepturilor lor, a-și consolida contribuția potențială la transformarea socială pozitivă și progresivă și a depăși provocările cu care se confruntă în tranziția de la copilărie la maturitate, într-o lume globalizată și complexă.

9. Adolescenții se află pe o curbă rapidă de dezvoltare. Semnificația schimbărilor de dezvoltare în timpul adolescenței nu a fost încă la fel de larg înțeleasă ca cea care apare în primii ani. Adolescența este o etapă unică definitivă a dezvoltării umane caracterizată prin dezvoltarea rapidă a creierului și creșterea fizică, capacitatea cognitivă sporită, debutul pubertății și conștientizarea sexuală și abilitățile, punctele forte și abilitățile nou apărute. Adolescenții se confruntă cu așteptări mai mari în ceea ce privește rolul lor în societate și relațiile mai semnificative între colegi pe măsură ce trec de la o situație de dependență la una de autonomie.

10. Pe măsură ce trec în a doua decadă, copiii încep să exploreze și să-și creeze propriile identități individuale și comunitare pe baza unei interacțiuni complexe cu propria lor familie și istoria culturală și experimentează crearea unui simț emergent al sinelui, adesea exprimat prin limbaj, arte și cultură, atât ca indivizi, cât și prin asocierea cu colegii lor. Pentru mulți, acest proces are loc în jur și este semnificativ informat și influențat de implicarea lor în mediul digital. Procesul de construcție și exprimare a identității este

---

¹ A se vedea www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/dev/en/.

deosebit de complex pentru adolescenți, deoarece aceștia creează o cale între culturile minoritare și cele de masă.

Recunoașterea adolescenței ca parte a cursului vieții

11. Pentru a asigura dezvoltarea optimă a fiecărui copil de-a lungul copilăriei, este necesar să recunoaștem impactul pe care fiecare perioadă a vieții o are asupra etapelor ulterioare. Adolescența este o perioadă valoroasă a copilăriei în sine, dar este, de asemenea, o perioadă critică de tranziție și oportunitate pentru îmbunătățirea șanselor de viață. Intervențiile și experiențele pozitive din copilăria timpurie facilitează dezvoltarea optimă pe măsură ce copiii devin adolescenți². Cu toate acestea, orice investiție pentru tineri riscă să fie risipită dacă drepturile lor pe tot parcursul adolescenței nu primesc, de asemenea, o atenție corespunzătoare. Mai mult, oportunitățile pozitive și de susținere în timpul adolescenței pot fi folosite pentru a compensa unele dintre consecințele cauzate de rănilor suferite în copilăria timpurie și pentru a construi rezistența pentru a atenua daunele viitoare. Prin urmare, Comitetul subliniază importanța unei perspective a cursului vieții.

Mediu provocator

12. A ajunge la adolescență poate însemna expunerea la o serie de riscuri, consolidate sau exacerbate de mediul digital, inclusiv consumul și dependența de substanțe, violența și abuzul, exploatarea sexuală sau economică, traficul, migrația, radicalizarea sau recrutarea în bande sau miliții. Pe măsură ce se apropie de maturitate, adolescenții au nevoie de educație și sprijin corespunzător pentru a aborda provocările locale și globale, inclusiv sărăcia și inegalitatea, discriminarea, schimbările climatice și degradarea mediului, urbanizarea și migrația, îmbătrânirea populației, presiunea de îndeplinire la școală și escaladarea crizelor umanitare și de securitate. Creșterea în societăți mai eterogene și multietnice, ca o consecință a migrației globale crescute, necesită și capacități mai mari de înțelegere, toleranță și coexistență. Sunt necesare investiții în măsuri de consolidare a capacităților adolescenților de a depăși sau de a atenua acele provocări, de a aborda factorii sociali care servesc la excluderea și marginalizarea lor și echiparea acestora pentru a face față mediilor sociale, economice și digitale provocatoare și în schimbare.

Perioada de riscuri pentru sănătate

13. Deși adolescența este caracterizată în general de o mortalitate relativ scăzută în comparație cu alte grupe de vârstă, riscul de deces și boală în timpul adolescenței este real, inclusiv din cauze care pot fi prevenite precum nașterea, avorturi nesigure, accidente rutiere, infecții cu transmitere sexuală, inclusiv HIV, leziuni interpersonale, sănătate mintală și sinucidere, toate acestea fiind asociate cu anumite comportamente și necesită colaborare intersectorială.

IV. Principiile generale ale Convenției

14. Principiile generale ale Convenției oferă obiectivul prin care ar trebui privit procesul de punere în aplicare și acționează ca un ghid pentru determinarea măsurilor necesare pentru a garanta realizarea drepturilor copiilor în timpul adolescenței.

---

² A se vedea comentariul general nr. 7 (2005) al Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la implementarea drepturilor copilului în copilăria timpurie, paragraful 8.

A. Dreptul la dezvoltare

Abordare pozitivă și holistică

15. Comitetul subliniază importanța evaluării adolescenței și a caracteristicilor sale asociate ca etapă pozitivă de dezvoltare a copilăriei. Acesta regretă caracterizarea negativă pe scară largă a adolescenței care duce la intervenții și servicii înguste axate pe probleme, mai degrabă decât angajamentul de a construi medii optime pentru a garanta drepturile adolescenților și a sprijini dezvoltarea lor fizică, psihologică, spirituală, socială, emoțională, cognitivă, capacități culturale și economice.

16. Statele, împreună cu actorii nestatali, prin dialog și implicare cu adolescenții înșiși, ar trebui să promoveze medii care recunosc valoarea intrinsecă a adolescenței și să introducă măsuri care să îi ajute să prospere, să exploreze identitățile, convingerile, sexualitățile și oportunitățile lor emergente, să echilibreze riscul și siguranța, să construiască capacitatea de a lua decizii libere, informate și pozitive și alegeri de viață și să parcurgă cu succes tranziția către maturitate. Este necesară o abordare care să se bazeze pe punctele forte și să recunoască contribuția pe care adolescenții o pot aduce vieții lor și a celor din jur, abordând în același timp barierele care inhibă acele oportunități.

17. Factorii cunoscuți pentru a promova reziliența și dezvoltarea sănătoasă a adolescenților includ: (a) relații puternice și sprijin din partea adulților cheie din viața lor; (b) oportunități de participare și de luare a deciziilor; (c) abilități de rezolvare a problemelor și de gestionare; (d) medii locale sigure și sănătoase; (e) respectul pentru individualitate; și (f) oportunități pentru construirea și susținerea prieteniei. Comitetul subliniază că oportunitățile pentru adolescenți de a construi și de a beneficia de astfel de active sociale le vor spori capacitățile de a contribui la realizarea drepturilor lor, inclusiv prin menținerea unei bune sănătăți fizice și mentale, evitarea comportamentelor riscante, recuperarea de la adversități, succesul la școală, demonstrarea toleranței, crearea de prietenii și exercitarea conducerii.

Respectarea capacităților în continua dezvoltare

18. Articolul 5 al Convenției impune ca orientarea și îndrumarea părinților să fie asigurată într-un mod compatibil cu capacitățile în continua dezvoltare ale copilului. Comitetul definește capacitățile în continua dezvoltare ca un principiu favorabil care abordează procesul de maturizare și învățare prin care copiii dobândesc progresiv competențe, înțelegând³ și crescând nivelurile pentru a-și asuma responsabilitatea și a-și exercita drepturile. Comitetul a susținut că, cu cât un copil știe și înțelege mai mult, cu atât părinții săi vor trebui să transforme orientarea și îndrumarea în memento-uri și treptat la un schimb pe picior de egalitate.⁴

19. Comitetul subliniază că dreptul de a exercita un nivel crescut de responsabilitate nu încalcă obligațiile statelor de a garanta protecția.⁵ Ieșirea treptată din protecția familiei sau a altui mediu de îngrijire, împreună cu lipsa relativă de experiență și lipsa de putere, poate face adolescenții vulnerabili la încălcarea drepturilor lor. Comitetul subliniază faptul că implicarea adolescenților în identificarea riscurilor potențiale și dezvoltarea și implementarea de programe de reducere a acestora vor duce la o protecție mai eficientă. Prin faptul că li se garantează dreptul de a fi ascultați, de a contesta încălcările drepturilor și de a solicita despăgubiri, adolescenții sunt capabili să își exercite progresiv rolul în propria lor protecție.

---

³ Ibidem, paragraful 17.

⁴ A se vedea comentariul general nr. 12 (2009) privind dreptul copilului de a fi ascultat, paragraful 84.

⁵ A se vedea, de exemplu, articolele 32-39 din Convenție.

20. În încercarea de a oferi un echilibru corespunzător între respectarea capacităților în continua dezvoltare ale adolescenților și nivelurile corespunzătoare de protecție, ar trebui să se ia în considerare o serie de factori care afectează luarea deciziilor, inclusiv nivelul de risc implicat, potențialul de exploatare, înțelegerea dezvoltării adolescenților, recunoașterea faptului că competența și înțelegerea nu se dezvoltă neapărat în mod egal în toate domeniile în același ritm și recunoașterea experienței și capacității individuale.

B. Nediscriminare

21. Comitetul a identificat multiple forme de discriminare, dintre care multe au implicații speciale în adolescență și necesită o analiză intersecțională și măsuri holistice specifice.⁶ Adolescența în sine poate fi o sursă de discriminare. În această perioadă, adolescenții pot fi tratați ca fiind periculoși sau ostili, închiși, exploatați sau expuși violenței ca o consecință directă a statutului lor. În mod paradoxal, aceștia sunt deseori tratați ca fiind incompetenți și incapabili să ia decizii cu privire la viața lor. Comitetul îndeamnă statele să se asigure că tuturor drepturilor fiecărui adolescent se acordă respect și protecție egală și că sunt introduse măsuri de acțiune afirmativă cuprinzătoare și corespunzătoare pentru a diminua sau elimina condițiile care duc la discriminarea directă sau indirectă împotriva oricărui grup de adolescenți din orice motiv.⁷ Reamintim statelor că nu orice diferențiere a tratamentului va constitui discriminare, dacă criteriile pentru o astfel de diferențiere sunt rezonabile și obiective și dacă scopul este de a atinge un scop legitim în temeiul Convenției.⁸

C. Interesul superior

22. Dreptul copilului de a avea în vedere interesul său superior ca o considerație principală este un drept de fond, un principiu juridic interpretativ și o regulă de procedură și se aplică copiilor atât individual, cât și ca grup.⁹ Toate măsurile de punere în aplicare a Convenției, inclusiv legislația, politicile, planificarea economică și socială, luarea deciziilor și deciziile bugetare, ar trebui să urmeze proceduri care să asigure că interesul superior al copilului, inclusiv al adolescenților, este luat în considerare în toate acțiunile care îi privesc. Având în vedere comentariul său general nr. 14 (2013) cu privire la dreptul copilului de a lua în considerare interesul superior al acestuia, Comitetul subliniază că, atunci când se determină interesul superior, opiniile copilului ar trebui luate în considerare, în concordanță cu capacitățile lor în continua dezvoltare¹⁰ și luând în considerare caracteristicile copilului. Statele părți trebuie să se asigure că pe măsură ce dobândesc înțelegere și maturitate, opiniilor adolescenților le este acordată importanța corespunzătoare.

D. Dreptul de a fi ascultat și de a participa

23. În conformitate cu articolul 12 din Convenție, statele părți ar trebui să introducă măsuri pentru a garanta adolescenților dreptul de a-și exprima opiniile asupra oricăror probleme ce îi privesc, în conformitate cu vârsta și maturitatea lor, și să se asigure că li se acordă importanța cuvenită, de exemplu, în deciziile legate de educația, sănătatea,

⁶ A se vedea www2.ohchr.org/english/issues/women/rapporteur/docs/15YearReviewofVAWMandate.pdf.

⁷ A se vedea comentariul general nr. 5 (2003) privind măsurile generale de punere în aplicare a Convenției, paragraful 12.

⁸ A se vedea comentariul general nr. 18 (1989) al Comitetului pentru Drepturile Omului privind nediscriminarea, paragraful 147.

⁹ A se vedea comentariul general nr. 14 (2013) al Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la dreptul copilului de a avea interese superioare ca prioritate, paragraful 6.

¹⁰ A se vedea comentariul general nr. 12, paragraful 70-74 și nr. 14, paragraful 43-45.

sexualitatea, viața de familie și procedurile judiciare și administrative ale acestora. Statele ar trebui să se asigure că adolescenții sunt implicați în dezvoltarea, implementarea și monitorizarea tuturor legislațiilor, politicilor, serviciilor și programelor relevante care le afectează viața, la școală și la nivel comunitar, local, național și internațional.¹¹ Mediul online oferă oportunități semnificative emergente pentru consolidarea și extinderea angajamentului lor. Măsurile ar trebui să fie însoțite de introducerea unor mecanisme sigure și accesibile de reclamație și despăgubire de către autoritate pentru a soluționa cererile formulate de adolescenți, precum și de a avea acces la servicii juridice subvenționate sau gratuite și alte tipuri de asistență corespunzătoare.

24. Comitetul subliniază importanța participării ca mijloc de implicare politică și civilă prin care adolescenții pot negocia și pleda pentru realizarea drepturilor lor și pot trage la răspundere statele. Statele ar trebui să adopte politici pentru a spori oportunitățile de participare politică, care este esențială în dezvoltarea cetățeniei active. Adolescenții se pot conecta cu colegii, se pot angaja în procese politice și își pot spori sentimentul de agenție pentru a lua decizii și a face alegeri în cunoștință de cauză și, prin urmare, trebuie să fie sprijiniți în formarea organizațiilor prin care pot participa la o varietate de mijloace, inclusiv mass-media digitală. Dacă statele decid să reducă vârsta de vot la sub 18 ani, ar trebui să investească în măsuri care să sprijine adolescenții să înțeleagă, să recunoască și să își îndeplinească rolul de cetățeni activi, inclusiv prin cetățenie și educația în domeniul drepturilor omului și prin identificarea și abordarea barierelor în calea implicării și participării acestora.

25. Comitetul ia act de faptul că înțelegerea și conștientizarea adulților cu privire la dreptul la participare al adolescenților este importantă pentru ca adolescenții să se bucure de acest drept și încurajează statele să investească în formare și sensibilizare, în special pentru părinți și îngrijitori, profesioniștii care lucrează cu și pentru adolescenți, factorii de decizie politică și factorii de decizie. Este necesar sprijin pentru a permite adulților să devină mentori și facilitatori, astfel încât adolescenții să își asume o responsabilitate mai mare pentru propria lor viață și a celor din jur.

V. Adolescenții care necesită o atenție deosebită

26. Anumite grupuri de adolescenți pot fi supuse în special vulnerabilităților multiple și încălcărilor drepturilor lor, inclusiv discriminarea și excluziunea socială. Toate măsurile luate în ceea ce privește legislația, politicile și programele axate pe adolescenți ar trebui să ia în considerare încălcarea drepturilor și efectele negative combinate asupra adolescenților în cauză.

Fetele

27. În timpul adolescenței, inegalitățile de gen devin mai semnificative. Manifestările discriminării, inegalității și stereotipurilor împotriva fetelor se intensifică adesea, ducând la încălcări mai grave ale drepturilor lor, inclusiv căsătoria copiilor și căsătoria forțată, sarcina timpurie, mutilarea genitală feminină, violența fizică, mentală și sexuală bazată pe gen, abuzul, exploatarea și traficul.¹² Normele culturale care atribuie fetelor un statut mai scăzut pot crește probabilitatea izolării la domiciliu, lipsa accesului la învățământul secundar și terțiar, oportunități limitate de petrecere a timpului liber, sport, recreere și generare de venituri, lipsa accesului la viața culturală și la artă, treburile casnice împovărătoare și responsabilitățile de îngrijire a copiilor. În multe țări, fetele raportează niveluri mai scăzute

---

¹¹ A se vedea comentariul general, nr. 12, paragraful 27.

¹² A se vedea A / HRC / 26/22, paragraful 21.

de indicatori de sănătate și satisfacție la viață decât băieții, diferență care crește treptat odată cu vârsta.

28. Statele trebuie să investească în măsuri proactive pentru a promova abilitarea fetelor, a contesta normele de gen patriarhale și de altă natură și stereotipurile și reformele legale pentru a aborda discriminarea directă și indirectă a fetelor, în cooperare cu toate părțile interesate, inclusiv societatea civilă, femeile și bărbații, liderii tradiționali și religioși și înșiși adolescenții. Sunt necesare măsuri explicite în toate legile, politicile și programele pentru a garanta drepturile fetelor față de băieți în mod egal.

Băieții

29. Conceptele tradiționale ale masculinității și normele de gen legate de violență și dominanță pot compromite drepturile băieților. Acestea includ impunerea unor ritualuri de inițiere dăunătoare, expunerea la violență, bande, constrângerea în miliție, grupuri extremiste și trafic. Negarea vulnerabilității lor la abuzul și exploatarea fizică și sexuală reprezintă, de asemenea, bariere omniprezente și semnificative în calea accesului băieților la informații, bunuri și servicii despre sănătatea sexuală și reproductivă și, prin urmare, lipsa serviciilor de protecție.

30. Comitetul îndeamnă statele să introducă măsuri pentru a aborda astfel de încălcări ale drepturilor și le încurajează să conteste percepțiile negative ale băieților, să promoveze masculinitățile pozitive, să depășească valorile culturale bazate pe machism și să promoveze o mai mare recunoaștere a dimensiunii de gen a abuzurilor pe care le experimentează. Statele ar trebui, de asemenea, să recunoască importanța implicării cu băieți și bărbați, precum și cu fete și femei, în toate măsurile introduse pentru a realiza egalitatea de gen.

Adolescenți cu dizabilități

31. Comitetul a subliniat anterior prejudecata pe scară largă, excluderea, izolarea socială și discriminarea cu care se confruntă mulți copii cu dizabilități.¹³ Adolescenții cu dizabilități sunt, în multe state, în mod obișnuit excluși de oportunitățile disponibile pentru alți adolescenți. Acestea pot fi excluși de la participarea la ritualuri de trecere sociale, culturale și religioase. Unui număr semnificativ de adolescenți li se refuză accesul la învățământul secundar sau terțiar sau la instruirea profesională și, în consecință, dobândirea abilităților sociale, educaționale și economice necesare pentru ocuparea forței de muncă viitoare și eliberarea de sărăcie. Acestora li se refuză pe scară largă accesul la informații și servicii de sănătate sexuală și reproductivă și pot fi supuși sterilizării forțate sau contracepției, ceea ce încalcă direct drepturile lor și poate constitui tortură sau maltratare.¹⁴ Adolescenții cu dizabilități sunt în mod disproporționat vulnerabili la violența fizică și sexuală, precum și la căsătoria copiilor sau căsătoria forțată și li se refuză în mod obișnuit accesul la justiție sau despăgubire.¹⁵

32. Statele părți ar trebui să introducă măsuri pentru a depăși astfel de bariere, să garanteze respectul egal al drepturilor adolescenților cu dizabilități, să promoveze includerea deplină a acestora și să faciliteze tranzițiile eficiente de la adolescență la maturitate, în conformitate cu articolul 23 din Convenție și recomandările din comentariul general nr. 9 (2006) privind drepturile copiilor cu dizabilități. În plus, adolescenților cu dizabilități ar trebui să li se ofere oportunități de luare a deciziilor sprijinite, pentru a facilita participarea activă a acestora în toate problemele care îi privesc.

¹³ A se vedea comentariul general nr. 9 (2006) privind drepturile copiilor cu dizabilități, paragraful 8-10.

¹⁴ A se vedea A / HRC / 22/53.

¹⁵ A se vedea A / 66/230, paragraful 44-49.

Adolecenții lesbieni, homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali

33. Adolecenții lesbieni, homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali se confruntă în mod obișnuit cu persecuții, inclusiv abuz și violență, stigmatizare, discriminare, agresiune, excludere din educație și instruire, precum și lipsa de sprijin familial și social sau acces la informații și servicii de sănătate sexuală și reproductivă.¹⁶ În cazuri extreme, aceștia se confruntă cu agresiuni sexuale, violuri și chiar deces. Aceste experiențe au fost legate de stima de sine scăzută, de rate mai mari de depresie, sinucidere și lipsa de adăpost.¹⁷

34. Comitetul subliniază drepturile tuturor adolecenților la libertatea de exprimare și la respectarea integrității lor fizice și psihologice, a identității de gen și a autonomiei emergente. Acesta condamnă impunerea așa-numitelor „tratamente” pentru a încerca să schimbe orientarea sexuală și intervențiile chirurgicale forțate sau tratamentele adolecenților intersexuali. Acesta îndeamnă statele să elimine astfel de practici, să abroge toate legile care incriminează sau discriminează altfel persoanele pe baza orientării lor sexuale, a identității de gen sau a statutului intersexual și să adopte legi care interzic discriminarea pe aceste motive. Statele ar trebui, de asemenea, să ia măsuri eficiente pentru a proteja toți adolecenții lesbieni, homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali de toate formele de violență, discriminare sau agresiune, prin sensibilizarea publicului și punerea în aplicare a măsurilor de siguranță și sprijin.

Adolecenții minoritari și indigeni

35. Atenția necorespunzătoare acordată și respectul insuficient pentru culturile, valorile și viziunea asupra lumii a adolecenților din grupurile minoritare și indigene pot duce la discriminare, excludere socială, marginalizare și neincluere în spațiile publice. Acest lucru crește vulnerabilitatea adolecenților minoritari și indigeni la sărăcie, nedreptate socială, probleme de sănătate mintală, inclusiv rate de sinucidere disproporționat de ridicate, rezultate educaționale slabe și niveluri ridicate de detenție în cadrul sistemului de justiție penală.

36. Comitetul îndeamnă statele părți să introducă măsuri de sprijinire a adolecenților din comunitățile minoritare și indigene, astfel încât să se poată bucura de identitățile lor culturale și să se bazeze pe punctele forte ale culturilor lor pentru a deveni contribuabili activi la viața familială și comunitară, acordând o atenție deosebită drepturilor adolecentelor. Procedând astfel, statele ar trebui să abordeze recomandările cuprinzătoare cuprinse în comentariul general nr. 11 (2009) al Comitetului privind copiii indigeni și drepturile acestora în temeiul Convenției.

VI. Măsuri generale de punere în aplicare

37. În conformitate cu comentariile generale nr. 5 (2003) privind măsurile generale de punere în aplicare a Convenției (art. 4, 42 și 44, paragraful 6) și nr. 19 (2016) privind bugetarea publică pentru realizarea drepturilor copilului (art. 4), Comitetul atrage atenția asupra obligațiilor statelor părți de a pune în aplicare următoarele măsuri pentru a stabili cadrul pentru realizarea drepturilor copiilor în timpul adolescenței. Experiența și perspectivele adolecenților înșiși ar trebui să fie pe deplin recunoscute și luate în serios în dezvoltarea tuturor acestor măsuri, inclusiv:

¹⁶ A se vedea declarația din 13 mai 2015 a Comitetului pentru Drepturile Copilului și a altor mecanisme ale Organizației Națiunilor Unite și a drepturilor omului, disponibilă la adresa www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15941&LangID=E.

¹⁷ Ibidem.

(a) Strategii naționale cuprinzătoare și multisectoriale stabilite în Convenție, cu un accent dedicat adolescenților, pentru a aborda cauzele structurale sociale și economice care stau la baza încălcărilor drepturilor cu care se confruntă adolescenții și pentru a asigura o abordare coordonată între ministerele guvernamentale;

(b) Monitorizarea implementării pentru a se asigura că drepturile adolescenților sunt respectate în legislație, politici și servicii;

(c) Colectarea datelor dezagregate la minimum pe vârstă, sex, dizabilități, etnie și condiție socio-economică, pentru a face viața adolescenților vizibilă, Comitetul recomandă statelor să convină asupra unor indicatori comuni împotriva cărora să monitorizeze progresul în punerea în aplicare a drepturilor adolescenților;

(d) Angajamente bugetare transparente pentru a se asigura că adolescenții sunt luați în considerare în mod corespunzător atunci când echilibrează prioritățile de cheltuieli concurente și respectă principiile de suficiență, eficacitate, eficiență și egalitate;

(e) Instruirea pentru toți profesioniștii care lucrează cu adolescenții și pentru adolescenți cu privire la Convenție și obligațiile asociate acesteia, cu accent pe competențele necesare pentru a lucra cu adolescenții în conformitate cu capacitățile lor în continua dezvoltare;

(f) Diseminarea informațiilor accesibile despre drepturile copiilor și modul de exercitare a acestora, printre altele, prin programa școlară, mass-media, inclusiv mass-media digitală și materiale de informare publică, făcând eforturi speciale pentru a ajunge la adolescenții aflați în situații marginalizate.

VII. Definiția copilului

38. Convenția interzice orice discriminare bazată pe gen, iar limitele de vârstă ar trebui să fie egale pentru fete și băieți.

39. Statele ar trebui să revizuiască sau să introducă o legislație care să recunoască dreptul adolescenților de a-și asuma o responsabilitate crescută pentru deciziile care le afectează viața. Comitetul recomandă statelor să introducă limite minime de vârstă legală, în concordanță cu dreptul la protecție, principiul interesului superior și respectarea capacităților în continua dezvoltare ale adolescenților. De exemplu, limitele de vârstă ar trebui să recunoască dreptul de a lua decizii cu privire la serviciile de sănătate sau tratament, consimțământul pentru adopție, schimbarea numelui sau cererile în fața instanțelor familiale. În toate cazurile, ar trebui recunoscut dreptul oricărui copil sub vârsta minimă și capabil să demonstreze o înțelegere suficientă pentru a avea dreptul să dea sau să refuze consimțământul. Consimțământul voluntar și informat al adolescentului ar trebui obținut indiferent dacă este necesar sau nu consimțământul unui părinte sau tutore pentru orice tratament sau procedură medicală. Ar trebui să se ia în considerare și introducerea unei prezumții legale conform căreia adolescenții sunt competenți să caute și să aibă acces la produse și servicii de sănătate sexuală și reproductivă preventivă sau sensibilă la timp. Comitetul subliniază că toți adolescenții au dreptul de a avea acces la consiliere medicală confidențială și sfaturi fără consimțământul unui părinte sau tutore, indiferent de vârstă, dacă doresc acest lucru. Acest lucru este distinct de dreptul de a acorda consimțământul medical și nu ar trebui să fie supus niciunei limite de vârstă.¹⁸

40. Comitetul reamintește statelor părți obligația de a recunoaște că persoanele cu vârsta de până la 18 ani au dreptul la protecție continuă împotriva tuturor formelor de exploatare și abuz. Acesta reafirmă că limita de vârstă minimă ar trebui să fie de 18 ani pentru căsătorie,

¹⁸ A se vedea comentariul general nr. 12, paragraful 101.

recrutarea în forțele armate, implicarea în muncă periculoasă sau de exploatare și achiziționarea și consumul de alcool și tutun, având în vedere gradul de risc și vătămare asociat. Statele părți ar trebui să ia în considerare necesitatea de a echilibra protecția și capacitățile în continua respectare și să definească o vârstă minimă acceptabilă la stabilirea vârstei legale pentru consimțământul sexual. Statele ar trebui să evite incriminarea adolescenților de vârste similare pentru activități sexuale consensuale și neexploatante.

VIII. Drepturi și libertăți civile

Înregistrarea nașterii

41. Lipsa înregistrării nașterii poate duce la complicații suplimentare semnificative în timpul adolescenței, cum ar fi refuzarea serviciilor de bază, incapacitatea de a dovedi cetățenia sau de a primi un document de identificare, un risc sporit de a fi exploatat sau traficat, lipsa garanțiilor necesare în justiția penală și sistemele de imigrație și recrutarea minoră în forțele armate. Adolescenții care nu au fost înregistrați la naștere sau imediat după aceea trebuie să primească certificate de naștere și înregistrare civilă cu întârziere gratuit.

Libertatea de exprimare

42. Articolul 13 al Convenției afirmă că copiii au dreptul la libertatea de exprimare și că exercitarea acestui drept poate face subiectul restricțiilor dar numai prevăzute la articolul 13 paragraful (2). Obligația părinților și a îngrijitorilor de a oferi îndrumări corespunzătoare în conformitate cu capacitățile în continua dezvoltare ale adolescenților nu ar trebui să interfereze cu dreptul adolescenților la libertatea de exprimare. Adolescenții au dreptul să caute, să primească și să transmită informații și idei și să folosească mijloacele de diseminare a acestora, inclusiv limbajul vorbit, scris, limbajul semnelor și o astfel de expresie non-verbală ca imaginile și obiectele de artă. Mijloacele de expresie includ, de exemplu, cărți, ziare, broșuri, afișe, bannere, suporturi digitale și audiovizuale, precum și stilul vestimentar și personal.

Libertatea religioasă

43. Comitetul îndeamnă statele părți să retragă orice rezerve la articolul 14 din Convenție, care subliniază dreptul copilului la libertatea religioasă și recunoaște drepturile și îndatoririle părinților și tutorilor de a oferi îndrumări copilului într-o manieră corespunzătoare capacităților în continua dezvoltare (vezi și art. 5). Cu alte cuvinte, copilul este cel care exercită dreptul la libertatea religioasă, nu părintele, iar rolul părintesc se diminuează în mod necesar pe măsură ce copilul dobândește un rol din ce în ce mai activ în exercitarea alegerii pe tot parcursul adolescenței. Libertatea religioasă ar trebui respectată în școli și alte instituții, inclusiv în ceea ce privește alegerea față de participarea la cursurile de instruire religioasă, iar discriminarea pe motiv de credințe religioase ar trebui interzisă.¹⁹

Libertatea de asociere

44. Adolescenții doresc și trebuie să petreacă o cantitate tot mai mare de timp cu colegii lor. Beneficiile asociate nu sunt doar sociale, ci contribuie și la formarea unor competențe fundamentale pentru relații de succes, angajare și participare la comunitate, construind, printre altele, alfabetizarea emoțională, un sentiment de apartenență, abilități precum rezolvarea conflictelor și încredere și intimitate consolidate. Asocierea cu colegii este un element fundamental în dezvoltarea adolescenților, a căror valoare ar trebui să fie

¹⁹ A se vedea, de exemplu, CDC/C/15/ Add.194, paragraful 32 și 33 și CDC/C/15/ Add.181 paragraful 29 și 30.

recunoscută în mediul școlar și de studiere, activitățile recreative și culturale și oportunitățile de implicare socială, civică, religioasă și politică.

45. Statele ar trebui să garanteze că dreptul adolescenților la libertatea de asociere și la întrunire pașnică în toate formele sale este pe deplin respectat, în concordanță cu restricțiile prevăzute la articolul 15 paragraful (2) din Convenție, inclusiv prin asigurarea unor spații sigure atât pentru fete, cât și pentru băieți. Recunoașterea legală ar trebui acordată adolescenților pentru a-și înființa propriile asociații, cluburi, organizații, parlamente și forumuri, atât în școală, cât și în afara școlii, să formeze rețele online, să se alăture partidelor politice și să se alăture sau să își formeze propriile sindicate. De asemenea, ar trebui introduse măsuri pentru protejarea apărătorilor drepturilor omului adolescenți, în special a fetelor, care se confruntă adesea cu amenințări și violențe de gen specifice.

Viața privată și confidențialitatea

46. Dreptul la viața privată capătă o semnificație tot mai mare în timpul adolescenței. Comitetul și-a exprimat în mod repetat îngrijorarea cu privire la încălcările vieții private în ceea ce privește, de exemplu, sfaturile medicale confidențiale; spațiu și bunuri ale adolescenților în instituții; corespondență și alte comunicări, fie în familie, fie în alte forme de îngrijire; și expunerea celor implicați în proceduri penale.²⁰ Dreptul la viața privată dă dreptul, de asemenea, adolescenților să aibă acces la înregistrările lor deținute de serviciile educaționale, de îngrijire a sănătății, de îngrijire a copilului și de protecție și de sistemele de justiție. Astfel de informații ar trebui să fie accesibile numai în conformitate cu garanțiile procesului corespunzător și persoanelor autorizate prin lege să le primească și să le utilizeze.²¹ Statele ar trebui, prin dialogul cu adolescenții, să stabilească unde au avut loc încălcări ale vieții private, inclusiv în ceea ce privește implicarea personală în mediul digital și utilizarea datelor de către entități comerciale și alte entități. Statele ar trebui, de asemenea, să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a consolida și a asigura respectarea confidențialității datelor și a vieții private a adolescenților, în concordanță cu capacitățile lor în continua respectare.

Dreptul la informare

47. Accesul la informații cuprinde toate formele de media, dar trebuie acordată o atenție deosebită mediului digital, deoarece adolescenții folosesc din ce în ce mai mult tehnologia mobilă și media socială și digitală devin principalul mijloc prin care comunică și primesc, creează și diseminează informații. Adolescenții folosesc mediul online, printre altele, pentru a-și explora identitatea, a învăța, a participa, a-și exprima opiniile, a se juca, a socializa, a se angaja politic și a descoperi oportunități de angajare. În plus, Internetul oferă oportunități de a avea acces la informații despre sănătate online, asistență de protecție și surse de sfaturi și consiliere și poate fi utilizat de către state ca mijloc de comunicare și interacțiune cu adolescenții. Capacitatea de a accesa informații relevante poate avea un impact pozitiv semnificativ asupra egalității. Recomandările din zilele de discuții generale pe mass-media din 1996 și 2014 au o rezonanță deosebită pentru adolescenți.²² Statele ar trebui să adopte măsuri pentru a se asigura că toți adolescenții au acces, fără discriminare, la diferite forme de mass-media și susțin și promovează accesul egal la cetățenia digitală, inclusiv prin

²⁰ A se vedea Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), Manual de implementare a Convenției privind drepturile copilului (2007), pp. 203-211. Disponibil la adresa www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf.

²¹ A se vedea comentariul general nr. 16 (1988) al Comitetului pentru drepturile omului privind dreptul la viața privată, paragraful 2-4.

²² Pentru discuțiile din 2014, consultați www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD_report.pdf; for 1996 discussion, see www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/Recommendations/Recommendations1996.pdf.

promovarea formatelor accesibile pentru adolescenții cu dizabilități. Instruirea și sprijinul ar trebui oferite ca parte a curriculumului educațional de bază pentru a asigura dezvoltarea abilităților digitale, informaționale și media și a alfabetizării sociale ale adolescenților.²³

48. Mediul digital poate expune, de asemenea, adolescenții la riscuri, cum ar fi fraudă online, violență și discursuri de ură, discursuri sexiste împotriva fetelor și adolescenților lesbieni, homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali, intimidare cibernetică, îngrijire pentru exploatare sexuală, trafic și pornografie infantilă, supra-sexualizarea și țintirea de către grupuri armate sau extremiste. Totuși, acest lucru nu ar trebui să restricționeze accesul adolescenților la mediul digital. În schimb, siguranța acestora ar trebui promovată prin strategii holistice, inclusiv alfabetizare digitală în ceea ce privește riscurile online și strategiile pentru păstrarea acestora în condiții de siguranță, legislație consolidată și mecanisme de aplicare a legii pentru a combate abuzurile online și a lupta împotriva impunității și prin instruirea părinților și profesioniștilor care lucrează cu copiii. Statele sunt îndemnate să asigure angajamentul activ al adolescenților în proiectarea și punerea în aplicare a inițiativelor care vizează încurajarea siguranței online, inclusiv prin mentorat de la egal la egal. Sunt necesare investiții în dezvoltarea de soluții tehnologice privind prevenirea și protecția și disponibilitatea de asistență și sprijin. Statele sunt încurajate să solicite întreprinderilor să întreprindă diligența privind drepturile copilului în vederea identificării, prevenirii și atenuării impactului riscurilor asupra drepturilor copiilor atunci când se utilizează mass-media digitală și tehnologia informației și comunicațiilor.

IX. Violența împotriva copiilor

Protecție împotriva tuturor formelor de violență

49. Comitetul trimite statele părți la recomandările din comentariile generale nr. 13 (2011) privind dreptul copilului la libertatea de orice formă de violență și nr. 18 (2014) privind practicile dăunătoare pentru măsuri legislative, administrative, sociale și educaționale cuprinzătoare să pună capăt tuturor formelor de violență, inclusiv interzicerea legală a pedepselor corporale în toate mediile, și să transforme și să pună capăt tuturor practicilor dăunătoare. Statele părți trebuie să creeze mai multe oportunități pentru extinderea programelor instituționale privind prevenirea și reabilitarea și reintegrarea socială a adolescenților victime. Comitetul subliniază necesitatea implicării adolescenților în dezvoltarea strategiilor de prevenire și a răspunsurilor de protecție victimelor violenței.

X. Mediul familial și îngrijirea alternativă

Sprijin pentru părinți și îngrijitori

50. Rolul părinților și al îngrijitorilor în asigurarea securității, stabilității emoționale, încurajării și protecției copiilor rămâne important pe tot parcursul adolescenței. Comitetul subliniază că obligațiile statelor de a acorda asistență corespunzătoare părinților și îngrijitorilor, așa cum este subliniat în articolele 18 (2) și (3) din Convenție, și de a asista părinții în oferirea sprijinului și a condițiilor de viață necesare pentru o dezvoltare optimă, în conformitate cu articolul 27 (2), au o aplicare egală pentru părinții adolescenților. Un astfel de sprijin ar trebui să respecte drepturile și capacitățile în continua dezvoltare ale adolescenților și contribuția crescândă pe care aceștia o aduc propriilor lor vieți. Statele ar trebui să se asigure că, în numele valorilor tradiționale, nu tolerează sau acceptă violența,

²³ A se vedea www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2014/DGD_report.pdf, paragraful 95.

nu consolidează relațiile de putere inegale în cadrul familiei și, prin urmare, nu privează adolescenții de oportunitatea de a-și exercita drepturile de bază.²⁴

51. Comitetul atrage atenția statelor părți asupra semnificației unei diviziuni tot mai mari între mediile în care trăiesc adolescenții, caracterizată de era digitală și globalizare, și cele în care au crescut părinții sau îngrijitorii lor. Adolescenții sunt expuși și influențați în mod inevitabil de o lume comercială globală, nemediată sau reglementată de valorile părințești sau comunitare, care pot inhiba înțelegerea intergenerațională. Acest context în schimbare prezintă provocări capacității părinților și a îngrijitorilor de a comunica eficient cu adolescenții și de a oferi îndrumare și protecție într-un mod care să țină seama de realitățile actuale ale vieții lor. Comitetul recomandă statelor să întreprindă cercetări cu adolescenții și părinții și îngrijitorii acestora cu privire la natura îndrumării, asistenței, formării și sprijinului necesar pentru a ajuta la abordarea divergenței intergeneraționale de experiență.

Îngrijirea alternativă al adolescenților

52. Există dovezi semnificative ale unor rezultate slabe pentru adolescenți în instituțiile mari pe termen lung, precum și în alte forme de îngrijire alternativă, cum ar fi asistența maternală și îngrijirea grupurilor mici, deși într-un grad mult mai mic. Acești adolescenți au un nivel scăzut de educație, dependență de bunăstarea socială și un risc mai mare de lipsă de adăpost, detenție, sarcină nedorită, părinți timpurii, abuz de substanțe, auto-vătămare și sinucidere. Adolescenților aflați în îngrijire alternativă li se cere de obicei să plece după ce au împlinit vârsta de 16-18 ani și sunt deosebit de vulnerabili la abuzuri și exploatare sexuală, trafic și violență, deoarece nu au sisteme de susținere sau protecție și nu li s-au oferit oportunități de a dobândi abilități și capacități de a se proteja. Celor cu dizabilități li se refuză adesea oportunitățile de a trăi în comunitate și sunt transferați către instituții pentru adulți, unde prezintă un risc crescut de a fi supuși unor încălcări continue ale drepturilor lor.

53. Statele ar trebui să se angajeze ferm și să investească mai mult în sprijinirea adolescenților în îngrijirea alternativă. Preferința pentru casele de plasament și pentru casele mici trebuie să fie completată cu măsurile necesare pentru combaterea discriminării, pentru a asigura revizuirea periodică a situațiilor individuale ale adolescenților, pentru a le sprijini educația, pentru a le da cuvânt în procesele care îi afectează și pentru a evita mișcările multiple. Statele sunt îndemnate să se asigure că instituționalizarea este utilizată doar ca măsură de ultimă instanță și să asigure protecția corespunzătoare a tuturor copiilor care trăiesc în instituții, inclusiv prin accesul la mecanisme confidențiale de reclamație și justiție. Statele ar trebui, de asemenea, să adopte măsuri care să susțină independența și să îmbunătățească șansele de viață ale adolescenților în îngrijiri alternative și să abordeze vulnerabilitățile și nesiguranțele speciale cu care se confruntă, pe măsură ce devin suficient de maturi pentru a părăsi aceste centre de îngrijire.

54. Adolescenții care părăsesc îngrijirea alternativă necesită sprijin în pregătirea pentru tranziție, accesul la ocuparea forței de muncă, locuințe și asistență psihologică, participarea la reabilitare cu familiile lor acolo unde este în interesul lor și accesul la servicii de îngrijire ulterioară în conformitate cu Liniile directoare pentru îngrijirea alternativă a copiilor.²⁵

Familiile conduse de adolescenți

55. Un număr semnificativ de adolescenți sunt primii îngrijitori ai familiilor lor, fie pentru că ei înșiși sunt părinți, fie pentru că părinții lor au murit sau au dispărut sau sunt

²⁴ A se vedea A / HRC / 32/32.

²⁵ Rezoluția Adunării Generale 64/142, Anexă. A se vedea, de asemenea, comentariul general nr. 9 al Comitetului pentru Drepturile Copilului.

absenți. Articolele 24 și 27 ale Convenției impun ca părinții adolescenți și îngrijitorii să primească cunoștințe de bază despre sănătatea copilului, satisfacerea nevoilor de hrană și alăptarea și sprijin corespunzător pentru a-i ajuta să își îndeplinească responsabilitățile față de copiii de care sunt responsabili și, atunci când este nevoie, asistență materială în ceea ce privește satisfacerea nevoilor de hrană, îmbrăcămintea și locuința. Îngrijitorii adolescenți au nevoie de sprijin suplimentar pentru a se bucura de drepturile lor la educație, joc și participare. În special, statele ar trebui să introducă intervenții de protecție socială în etapele cheie ale ciclului de viață și să răspundă cerințelor specifice ale îngrijitorilor adolescenți.

XI. Sănătate și bunăstare

Sănătate

56. Serviciile de sănătate sunt rareori concepute pentru a se potrivi nevoilor specifice de sănătate ale adolescenților, o problemă care este agravată de lipsa datelor demografice și epidemiologice și a statisticilor dezagregate în funcție de vârstă, sex și dizabilitate. Când adolescenții caută ajutor, deseori se confruntă cu bariere juridice și financiare, discriminare, lipsă de confidențialitate și respect, violență și abuz, stigmatizare și atitudini de judecată din partea personalului medical.

57. Rezultatele în domeniul sănătății adolescenților sunt în principal o consecință a factorilor determinanți sociali și economici și a inegalităților structurale, mediată de comportament și activitate, la nivel individual, colegial, familial, școlar, comunitar și social. În consecință, statele părți, în colaborare cu adolescenții, ar trebui să efectueze analize cuprinzătoare între mai multe părți interesate despre natura și amploarea problemelor de sănătate ale adolescenților și barierele cu care se confruntă în accesul la servicii, ca bază pentru viitoarele politici cuprinzătoare de sănătate, programe și strategii de sănătate publică.

58. Sănătatea mintală și problemele psihosociale, cum ar fi sinuciderea, auto-vătămarea, tulburările alimentare și depresia, sunt principalele cauze ale sănătății, morbidității și mortalității în rândul adolescenților, în special în rândul celor din grupurile vulnerabile.²⁶ Astfel de probleme apar dintr-o interacțiune complexă de cauze genetice, biologice, de personalitate și de mediu și sunt agravate, de exemplu, de experiențe de conflict, deplasare, discriminare, agresiune și excludere socială, precum și presiuni privind imaginea corporală și o cultură a „perfecțiunii”. Factorii cunoscuți pentru a promova rezistența și dezvoltarea sănătoasă și pentru a proteja împotriva bolilor mintale includ relații puternice și sprijin de la adulții cheie, modele pozitive, un nivel de viață corespunzător, acces la învățământul secundar de calitate, libertate de violență și discriminare, oportunități pentru influențarea și luarea deciziilor, conștientizarea sănătății mintale, rezolvarea problemelor și abilități de gestionare și medii locale sigure și sănătoase. Comitetul subliniază faptul că statele ar trebui să adopte o abordare bazată pe sănătatea publică și sprijinul psihosocial, mai degrabă decât supra-medicalizarea și instituționalizarea. Este necesar un răspuns multisectorial cuprinzător, prin sisteme integrate de îngrijire a sănătății mintale a adolescenților care implică părinții, colegii, familia și școlile mai largi și furnizarea de sprijin și asistență prin intermediul personalului instruit.²⁷

59. Comitetul îndeamnă statele să adopte politici cuprinzătoare de sănătate sexuală și reproductivă, sensibile la gen și sexualitate, destinate adolescenților, subliniind că accesul inegal al adolescenților la astfel de informații, mărfuri și servicii reprezintă discriminare.²⁸

²⁶ A se vedea comentariul general nr. 15 (2013) privind dreptul copilului de a se bucura de cel mai înalt standard de sănătate realizabil, paragraful 38.

²⁷ A se vedea A / HRC / 32/32.

²⁸ A se vedea comentariul general nr. 20 (2009) al Comisiei pentru drepturile economice, sociale și culturale privind nediscriminarea drepturilor economice, sociale și culturale, paragraful 29.

Lipsa accesului la astfel de servicii contribuie la faptul că fetele adolescente sunt grupul cel mai expus riscului de a muri sau de a suferi leziuni grave sau de-a lungul vieții în timpul sarcinii și al nașterii. Toți adolescenții ar trebui să aibă acces la servicii, informații și educație gratuite, confidențiale, adaptabile la adolescenți și nediscriminatorii, disponibile atât online, cât și personal, inclusiv în planificarea familială, contracepție, inclusiv contracepție de urgență, prevenire, îngrijire și tratament a infecțiilor cu transmitere sexuală, consiliere, îngrijire înainte de concepție, servicii de sănătate maternă și igienă menstruală.

60. Nu ar trebui să existe bariere în calea mărfurilor, informațiilor și consilierii cu privire la sănătatea și drepturile sexuale și reproductive, cum ar fi cerințele privind consimțământul sau autorizarea terților. În plus, trebuie depuse eforturi speciale pentru a depăși barierele stigmatizării și fricii pe care le experimentează, de exemplu, fetele adolescente, fetele cu dizabilități și adolescentele lesbiene, adolescenții homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali, pentru a avea acces la astfel de servicii. Comitetul îndeamnă statele să decriminalizeze avortul pentru a se asigura că fetele au acces la servicii de avort în condiții de siguranță și după avort, să revizuiască legislația în vederea garantării interesului superior al adolescentelor însărcinate și să se asigure că părerile lor sunt întotdeauna ascultate și respectate în deciziile legate de avort.

61. Educația sănătății sexuale și reproductive corespunzătoare vârstei, cuprinzătoare și incluzivă, bazată pe dovezi științifice și standarde ale drepturilor omului și dezvoltată împreună cu adolescenții, ar trebui să facă parte din programa școlară obligatorie și să ajungă la adolescenții din afara școlii. Ar trebui acordată atenție egalității de gen, diversității sexuale, drepturilor asupra sănătății sexuale și reproductive, părinților responsabili și comportamentului sexual și prevenirii violenței, precum și prevenirii sarcinii timpurii și a infecțiilor cu transmitere sexuală. Informațiile ar trebui să fie disponibile în formate alternative pentru a asigura accesibilitatea tuturor adolescenților, în special adolescenților cu dizabilități.

HIV/SIDA

62. Adolescenții sunt singura grupă de vârstă în care decesul din cauza SIDA este în creștere.²⁹ Adolescenții se pot confrunta cu provocări în ceea ce privește accesul la tratamentul antiretroviral și rămânerea în tratament; nevoia de a obține consimțământul tutorilor pentru a accesa serviciile legate de HIV, divulgarea și stigmatizarea sunt unele bariere. Fetele adolescente sunt afectate în mod disproporționat, reprezentând două treimi din noile infecții. Adolescenții lesbiene, homosexuali, bisexuali și transgender, adolescenții care întrețin relații sexuale pentru bani, bunuri sau favoruri și adolescenții care își injectează droguri prezintă, de asemenea, un risc mai mare de infectare cu HIV.

63. Comitetul încurajează statele să recunoască diversele realități ale adolescenților și să se asigure că au acces la servicii confidențiale de testare și consiliere HIV și la programe de prevenire și tratament HIV bazate pe dovezi furnizate de personal instruit care respectă pe deplin drepturile adolescenților la viața privată și nediscriminarea. Serviciile de sănătate ar trebui să includă informații legate de HIV, testare și diagnosticare; informații despre contracepție și utilizarea prezervativelor; îngrijire și tratament, inclusiv medicamente antiretrovirale și alte medicamente și tehnologii conexe pentru îngrijirea și tratamentul HIV/SIDA; sfaturi privind nutriția corespunzătoare; sprijin spiritual și psihosocial; și îngrijirea familială, comunitară și la domiciliu. Ar trebui să se ia în considerare revizuirea legislației specifice HIV care criminalizează transmiterea neintenționată a HIV și nedivulgarea statutului HIV al unei persoane.

²⁹ A se vedea http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112750/1/WHO_FWC_MCA_14.05_eng.pdf?ua=1, al. 3.

Consumul de droguri în rândul adolescenților

64. Adolescenții sunt mai predispuși să fie inițiați în consumul de droguri și pot prezenta un risc mai mare de vătămare cauzată de droguri decât adulții, iar consumul de droguri inițiat în adolescență duce mai des la dependență. Cei identificați cu cel mai mare risc de vătămare cauzată de droguri sunt adolescenții aflați în situații de stradă, cei excluși de la școală, cei cu istoric de traume, destrămare sau abuz familial și cei care trăiesc în familii care se confruntă cu dependența de droguri. Statele părți au obligația de a proteja adolescenții de consumul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope. Statele părți ar trebui să asigure dreptul adolescenților la sănătate în legătură cu utilizarea unor astfel de substanțe, precum și a tutunului, alcoolului și solvenților și să instituie servicii de prevenire, reducere a riscurilor și tratament de dependență, fără discriminare și cu alocare bugetară suficientă. Alternativele la politicile punitive sau represive de control al drogurilor în legătură cu adolescenții sunt binevenite.³⁰ Adolescenților ar trebui să li se ofere, de asemenea, informații exacte și obiective, bazate pe dovezi științifice menite să prevină și să minimizeze daunele cauzate de consumul de substanțe.

Leziuni și un mediu sigur

65. Leziunile neintenționate sau leziunile cauzate de violență sunt o cauză principală de deces și dizabilitate în rândul adolescenților. Majoritatea leziunilor neintenționate rezultă din accidente de trafic rutier, înec, arsuri, căderi și otrăviri. Pentru a reduce riscul, statele părți ar trebui să elaboreze strategii multisectoriale care să includă o legislație care necesită utilizarea echipamentelor de protecție, politici privind conducerea în stare de ebrietate și acordarea de licențe, programe privind educația, dezvoltarea competențelor și schimbarea comportamentului, adaptări la mediu și furnizarea de îngrijire și servicii de reabilitare pentru cei care suferă leziuni.

Nivel de trai corespunzător

66. Impactul sărăciei are implicații profunde în timpul adolescenței, ducând uneori la stres extrem și nesiguranță și la excludere socială și politică. Strategiile impuse sau adoptate de adolescenți pentru abordarea dificultăților economice pot include abandonul școlar, implicarea în căsătorie a copiilor sau căsătoria forțată, implicarea în exploatare sexuală, trafic de persoane, muncă periculoasă sau exploatare sau muncă care interferează cu educația, devenind membri ai unei bande, fiind recrutați în miliții și migrarea.

67. Statelor li se amintește de dreptul fiecărui copil la un nivel de trai corespunzător pentru dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală și socială și sunt îndemnate să introducă oficii de protecție socială care să ofere adolescenților și familiilor acestora securitate de bază a veniturii, protecție împotriva șocurilor economice și crize economice prelungite și acces la servicii sociale.

XII. Educație, timp liber și activități culturale

Educație

68. Garantarea dreptului la educație și instruirea universală, de calitate și incluzivă este cea mai importantă investiție politică pe care statele o pot face pentru a asigura dezvoltarea imediată și pe termen lung a adolescenților, iar un număr tot mai mare de dovezi demonstrează impactul pozitiv al învățământului secundar în special.³¹ Statele sunt încurajate să introducă de urgență învățământul secundar disponibil pe scară largă pentru

³⁰ A se vedea A/HRC/32/32.

³¹ A se vedea www.unicef.org/adolescence/files/SOWC_2011_Main_Report_EN_02092011.pdf.

toți și să facă învățământul superior accesibil tuturor în baza capacității prin toate mijloacele corespunzătoare.

69. Comitetul este profund îngrijorat de provocările cu care se confruntă multe state de a atinge egalitatea în înscrierea fetelor și băieților și de a menține fetele la școală dincolo de învățământul primar. Investițiile în învățământul secundar al fetelor, un angajament necesar pentru a se conforma articolelor 2, 6 și 28 din Convenție, servește, de asemenea, pentru a proteja fetele de căsătoria copiilor și căsătoria forțată, de exploatarea sexuală și de sarcina timpurie și contribuie semnificativ la viitorul potențial economic al fetelor și copiii lor. De asemenea, ar trebui făcute investiții în strategii care promovează relații de gen pozitive și norme sociale; abordarea violenței sexuale și de gen, inclusiv în cadrul școlilor; și să promoveze modele pozitive, sprijinul familiei și abilitarea economică a femeilor, pentru a depăși barierele juridice, politice, culturale, economice și sociale care reprezintă bariere pentru fete. Mai mult, statele ar trebui să recunoască faptul că un număr tot mai mare de băieți nu se înscriu și nu rămân la școală, să identifice cauzele și să adopte măsurile corespunzătoare pentru a sprijini participarea continuă a băieților la educație.

70. Comitetul ia act cu îngrijorare de numărul de adolescenți aflați în situații marginalizate cărora nu li se oferă posibilitatea de a face tranziția la învățământul secundar, cum ar fi adolescenții care trăiesc în sărăcie; adolescenți lesbieni, homosexuali, bisexuali, transgender și intersexuali; adolescenți aparținând minorităților; adolescenți cu dizabilități psihosociale, senzoriale sau fizice; adolescenți care migrează; adolescenți aflați în situații de conflict armat sau dezastre naturale; și adolescenți în situații de stradă sau de lucru. Sunt necesare măsuri proactive pentru a pune capăt discriminării grupurilor marginalizate în accesul la educație, inclusiv prin stabilirea de programe de transfer de numerar, respectarea culturilor minoritare și indigene și a copiilor din toate comunitățile religioase, promovarea educației incluzive pentru copiii cu dizabilități, combaterea agresiunii și a atitudinilor discriminatorii în cadrul sistemul educațional și furnizarea învățământului în taberele de refugiați.

71. Trebuie depuse eforturi pentru a consulta adolescenții cu privire la barierele care împiedică participarea lor continuă la școală, având în vedere nivelurile ridicate de părăsire timpurie a școlii în timp ce încă sunt analfabeți sau fără a obține calificări. Comitetul a observat următorii factori contributivi: comisioane și costuri asociate; sărăcia familială și lipsa unor scheme corespunzătoare de protecție socială, inclusiv asigurări de sănătate corespunzătoare; lipsa unor instalații de salubritate corespunzătoare și sigure pentru fete; excluderea elevelor însărcinate și a mamelor adolescente; utilizarea persistentă a pedepselor crude, inumane și degradante; lipsa unor măsuri eficiente pentru eliminarea hărțuirii sexuale în școală; exploatarea sexuală a fetelor; medii care nu favorizează incluziunea și siguranța fetelor; metode didactice necorespunzătoare; programe nerelevante sau învechite; incapacitatea de a implica elevii în propria lor învățare; și agresiunea. În plus, de multe ori școlile nu au flexibilitatea necesară pentru ca adolescenții să poată combina responsabilitățile de muncă și / sau îngrijirea familiei cu educația lor, fără de care ar putea să nu poată continua să facă față costurilor asociate școlarizării. În conformitate cu articolul 28 paragraful (1) litera (e) din Convenție și Obiectivul de dezvoltare durabilă 4, statele ar trebui să introducă măsuri cuprinzătoare și proactive pentru a aborda toți acești factori și pentru a îmbunătăți înscrierea și frecvența, pentru a reduce părăsirea timpurie a școlii și pentru a oferi oportunități de a finaliza învățământul celor care au plecat.

72. Comitetul atrage atenția asupra comentariului său general nr. 1 (2001) privind obiectivele învățământului, în care afirmă necesitatea ca învățământul să fie centrat pe copii, prietenos copilului, să permită și să accentueze importanța unei metode de predare mai colaborative și participative.³² Programele pentru învățământul secundar ar trebui să fie

³² A se vedea comentariul general nr. 1 (2001) al Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la obiectivele educației.

concepute pentru a dota adolescenții pentru participarea activă, pentru a dezvolta respectul pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, pentru a promova angajamentul civic și pentru a pregăti adolescenții să ducă o viață responsabilă într-o societate liberă. Pentru a dezvolta potențialul maxim al adolescenților și a-i menține la școală, ar trebui să se ia în considerare modul în care sunt concepute mediile de învățare, pentru a se asigura că valorifică capacitatea adolescenților de învățare, motivația de a lucra cu colegii și abilitarea și să se concentreze pe învățarea experiențială, explorarea și testarea limitei.

Tranziții de la educație la instruire și/sau muncă decentă

73. Un număr semnificativ de adolescenți nu se află în educație, instruire sau ocupare, ceea ce duce la niveluri disproporționate de șomaj, subocupare și exploatare pe măsură ce se îndreaptă spre maturitate. Comitetul îndeamnă statele să sprijine adolescenții extrașcolari într-o manieră corespunzătoare vârstei lor pentru a facilita tranziția către munca decentă, inclusiv prin asigurarea coerenței între legislația educațională și cea a muncii și să adopte politici pentru promovarea viitorului lor loc de muncă.³³ În conformitate cu articolul 28 paragraful (1) litera (d), statele ar trebui să pună la dispoziția adolescenților accesul acestora la informare și orientarea școlară și profesională.

74. Educația și instruirea atât formale, cât și informale trebuie să fie concepute pentru abilitățile din secolul XXI³⁴ necesare pe piața forței de muncă modernă, inclusiv integrarea abilităților ușoare și transferabile în planurile de învățământ; extinderea oportunităților de învățare experiențială sau practică; dezvoltarea formării profesionale bazată pe cererea pieței muncii; stabilirea de parteneriate din sectorul public-privat pentru antreprenariat, stagii și ucenicie; și oferirea de îndrumări cu privire la oportunitățile academice și profesionale. Statele ar trebui, de asemenea, să disemineze informații privind drepturile de angajare, inclusiv drepturile legate de apartenența la sindicate și asociații profesionale.

Timp liber, recreere și arte

75. Dreptul adolescenților la odihnă și petrecere a timpului liber și la implicarea și participarea liberă la jocuri, activități recreative și artistice, atât online, cât și offline, sunt fundamentale pentru explorarea identității lor, permițându-le adolescenților să își exploreze cultura, să creeze noi forme artistice, să creeze relații și să evolueze ca ființe umane. Timpul liber, recreerea și artele oferă adolescenților un sentiment de unicitate care este fundamental pentru drepturile la demnitatea umană, dezvoltarea optimă, libertatea de exprimare, participare și intimitate. Comitetul constată cu regret că aceste drepturi sunt neglijate pe scară largă în adolescență, în special în ceea ce privește fetele. Teama de și ostilitatea față de adolescenți în spațiile publice și lipsa de planificare urbană, infrastructură educațională și de agrement prietenoase adolescenților pot inhiba libertatea de a se angaja în activități recreative și sportive. Comitetul atrage atenția statelor asupra drepturilor incluse în articolul 31 al Convenției și recomandările sale în comentariul general nr. 17 (2013) privind dreptul copilului la odihnă, timp liber, joc, activități recreative, viață culturală și artistică.

paragraful 2.

³³ Ținta 8.6 a Obiectivelor de dezvoltare durabilă se referă la „tineri” (adolescenți cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani). A se vedea rezoluția Adunării Generale 70/1.

³⁴ Termenul „abilități din secolul XXI” se referă la un set larg de cunoștințe, abilități, obiceiuri de lucru și trăsături de caracter care sunt considerate - de către educatori, reformatori școlari, profesori de colegiu, angajatori și alții - ca fiind de o importanță critică pentru succesul în lumea de astăzi, în special în cadrul programelor colegiale și în carierele și locurile de muncă contemporane.

XIII. Măsuri speciale de protecție

Migrația

76. Un număr din ce în ce mai mare de fete și băieți adolescenți migrează, fie în țara de origine, fie în afara lor, în căutarea unor standarde de viață îmbunătățite, educație sau reunificare familială. Pentru mulți, migrația oferă oportunități sociale și economice semnificative. Cu toate acestea, prezintă riscuri, inclusiv daune fizice, traume psihologice, marginalizare, discriminare, xenofobie și exploatare sexuală și economică și, la trecerea frontierelor, raiduri de imigrare și detenție.³⁵ Mulți adolescenți migranți nu au acces la educație, locuințe, sănătate, recreere, participare, protecție și securitate socială. Chiar și acolo unde drepturile la servicii sunt protejate de legi și politici, adolescenții se pot confrunța cu obstacole administrative și de altă natură în accesul la astfel de servicii, inclusiv: cereri de documente de identitate sau numere de securitate socială; proceduri dăunătoare și inexacte de determinare a vârstei; bariere financiare și lingvistice; și riscul ca accesul la servicii să conducă la detenție sau deportare.³⁶ Comitetul face trimitere statelor părți la recomandările sale cuprinzătoare elaborate cu privire la copiii migranți.³⁷

77. Comitetul subliniază că articolul 22 din Convenție recunoaște că refugiații și copiii care solicită azil necesită măsuri speciale pentru a se bucura de drepturile lor și de a beneficia de garanțiile suplimentare acordate prin intermediul regimului internațional de protecție a refugiaților. Acești adolescenți nu ar trebui să fie supuși procedurilor de îndepărtare accelerată, ci mai degrabă să fie luați în considerare pentru intrarea pe teritoriu și nu ar trebui să li se returneze sau să li se refuze intrarea înainte de a se stabili interesul lor superior și a fost stabilită necesitatea unei protecții internaționale. În conformitate cu obligația prevăzută la articolul 2 de a respecta și asigura drepturile fiecărui copil aflat în jurisdicția lor, indiferent de statut, statele ar trebui să introducă o legislație sensibilă la vârstă și gen care să reglementeze atât refugiații neînsoțiți, cât și cei separați și adolescenții care solicită azil, precum și migranții, bazată pe principiul interesului superior, prioritizând evaluarea nevoilor de protecție asupra determinării statutului de imigrare, interzicând detenția legată de imigrare și făcând trimitere la recomandările din comentariul general nr. 6 (2005) privind tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine, abordând vulnerabilitatea specială a acelor adolescenți.³⁸ Statele ar trebui, de asemenea, să introducă măsuri pentru a aborda factorii care determină adolescenții să migreze și vulnerabilitățile și încălcările drepturilor cu care se confruntă adolescenții atunci când părinții migrează, inclusiv abandonul școlar, munca copiilor, vulnerabilitatea la violență și activități infracționale și sarcinile împovărătoare domestice.

Traficul

78. Mulți adolescenți riscă să fie traficați din motive economice sau pentru exploatare sexuală. Statele sunt îndemnate să instituie un mecanism cuprinzător și sistematic de colectare a datelor privind vânzarea, traficul și răpirea copiilor, asigurându-se că datele sunt dezagregate și acordând o atenție deosebită copiilor care trăiesc în cele mai vulnerabile situații. Statele ar trebui, de asemenea, să investească în servicii de reabilitare și reintegrare și sprijin psihosocial pentru copiii victime. Ar trebui acordată atenție dimensiunilor bazate pe gen ale vulnerabilității și exploatarea. Activitățile de sensibilizare, inclusiv prin

³⁵ A se vedea www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf.

³⁶ A se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale, „Reținerea migranților într-o situație neregulamentară - considerente privind drepturile fundamentale”, 9 octombrie 2012. Disponibil la adresa https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-apprehension-migrants-irregular-situation_en.pdf.

³⁷ A se vedea nota de subsol 35 de mai sus.

³⁸ A se vedea comentariul general nr. 6 (2005) privind tratamentul copiilor neînsoțiți și separați în afara țării lor de origine.

intermediul rețelelor de socializare, trebuie desfășurate pentru a face părinții și copiii conștienți de pericolele traficului intern și internațional. Statele sunt îndemnate să ratifice Protocolul opțional la Convenția privind drepturile copilului privind vânzarea copiilor, prostituția infantilă și pornografia infantilă și prin urmare să armonizeze legislația.

Conflict și criză

79. Situațiile de conflict armat și dezastre umanitare duc la descompunerea normelor sociale și a structurilor de sprijin pentru familie și comunitate. Acestea forțează mulți adolescenți strămutați și afectați de criză să-și asume responsabilități pentru adulți și să se expună riscurilor de violență sexuală și de gen, căsătoriei copiilor și căsătoriei forțate și traficului. Mai mult, adolescenților aflați în astfel de situații li se poate respinge educația, pregătirea abilităților, oportunitățile de angajare în condiții de siguranță și accesul la servicii și informații corespunzătoare de sănătate sexuală și reproductivă și se confruntă cu izolare, discriminare și stigmatizare, sănătate mintală și comportament de asumare a riscurilor.

80. Comitetul este îngrijorat de eșecul programelor umanitare de a răspunde nevoilor și drepturilor specifice adolescenților. Acesta îndeamnă statele părți să se asigure că adolescenților li se oferă oportunități sistematice de a juca un rol activ în dezvoltarea și proiectarea sistemelor de protecție și a proceselor de reconciliere și consolidare a păcii. Investițiile explicite în reconstrucția post-conflict și tranziție ar trebui privite ca o oportunitate pentru adolescenți de a contribui la dezvoltarea economică și socială, la consolidarea rezilienței și la tranziția pașnică a țării. În plus, programele de pregătire pentru situații de urgență ar trebui să se adreseze adolescenților, recunoscându-le atât vulnerabilitatea și dreptul la protecție, cât și rolul lor potențial în sprijinirea comunităților și contribuirea la atenuarea riscurilor.

Recrutarea în forțe armate și grupuri

81. Comitetul își exprimă profunda îngrijorare cu privire la faptul că băieții și fetele adolescenți sunt recrutați, inclusiv prin utilizarea rețelelor sociale, de către forțele armate ale statelor, grupurile armate și milițiile și îndeamnă toate statele părți să ratifice Protocolul opțional la Convenție privind Drepturile copilului cu privire la implicarea copiilor în conflictele armate. De asemenea, este îngrijorat de vulnerabilitatea adolescenților de a fi ademeniți de propaganda teroristă, de părerile extremiste și de implicarea în activități teroriste. Ar trebui întreprinse cercetări cu adolescenți pentru a explora factorii care determină implicarea lor în astfel de activități, iar statele ar trebui să ia măsuri corespunzătoare ca răspuns la constatări, acordând o atenție deosebită măsurilor care promovează integrarea socială.

82. Statele ar trebui să asigure recuperarea și reintegrarea sensibilă la gen a adolescenților care sunt recrutați în forțele și grupurile armate, inclusiv cei aflați în situații de migrație, și să interzică recrutarea sau utilizarea adolescenților în toate ostilitățile, precum și negocierile de pace sau încetare a focului și acordurile cu grupurile armate.³⁹ Statele ar trebui să sprijine oportunitățile de participare a adolescenților la mișcările de pace și abordări de la egal la egal pentru soluționarea conflictelor non-violente persistente în comunitățile locale, pentru a asigura durabilitatea și corespunderea culturală a intervențiilor. Comitetul îndeamnă statele părți să ia măsuri ferme pentru a se asigura că cazurile de violență sexuală, exploatare și abuz sexual legate de conflicte și alte abuzuri ale drepturilor omului împotriva adolescenților sunt abordate cu promptitudine și în mod corespunzător.

83. Comitetul recunoaște că, în multe părți ale lumii, adolescenții sunt recrutați în bande și *grupuri*, care oferă adesea sprijin social, o sursă de trai, protecție și un sentiment de

---

³⁹ A se vedea A / 68/267, paragrafele 81-87.

identitate în absența oportunităților de a atinge astfel de obiective prin activități legitime. Cu toate acestea, climatul de frică, nesiguranță, amenințare și violență reprezentat de apartenența la bande amenință realizarea drepturilor adolescenților și este un factor major care contribuie la migrația adolescenților. Comitetul recomandă să se pună mai mult accent pe dezvoltarea unor politici publice cuprinzătoare care să abordeze cauzele profunde ale violenței juvenile și ale bandelor, în loc de abordări agresive de aplicare a legii. Sunt necesare investiții în activități de prevenire pentru adolescenții supuși riscului, intervenții pentru a încuraja adolescenții să părăsească bandele, reabilitarea și reintegrarea membrilor bandelor, justiția restaurativă și crearea de alianțe municipale împotriva criminalității și violenței, cu accent pe școală, familie și măsuri de incluziune socială. Comitetul îndeamnă statele să acorde atenția cuvenită adolescenților forțați să părăsească țara din motive legate de violența în bandă și să le acorde statutul de refugiat.

Munca copilului

84. Comitetul subliniază că toți adolescenții au dreptul să fie protejați de exploatarea economică și de cele mai grave forme de muncă a copiilor și îndeamnă statele să pună în aplicare prevederile articolului 32 paragraful (2) din Convenție, precum și Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind vârsta minimă, 1973 (nr. 138) și Convenția privind cele mai grave forme de muncă a copiilor, 1999 (nr. 182).

85. Introducerea în forme de muncă corespunzătoare vârstei joacă un rol important de dezvoltare în viața adolescenților, dotându-i cu abilități și permițându-le să învețe responsabilități și, acolo unde este necesar, să contribuie la bunăstarea economică a familiilor lor și să le sprijine accesul la educație. Acțiunea împotriva muncii copiilor ar trebui să cuprindă măsuri cuprinzătoare, inclusiv tranziții de la școală la muncă, dezvoltare socială și economică, programe de eradicare a sărăciei și acces universal și gratuit la educație primară și secundară de calitate, inclusiv. Trebuie subliniat faptul că adolescenții, odată cu atingerea vârstei minime legale naționale de lucru, care ar trebui să fie aliniate la standardele internaționale și la învățământul obligatoriu, au dreptul să efectueze o muncă ușoară în condiții corespunzătoare, cu respectarea cuvenită a drepturilor lor la educație și la odihnă, petrecere a timpului liber, joc, activități recreative, viață culturală și arte.

86. Comitetul recomandă statelor să adopte o abordare tranzitorie în vederea realizării unui echilibru între rolul pozitiv al muncii în viața adolescenților, asigurând în același timp dreptul lor la educație obligatorie, fără discriminare. Școlarizarea și introducerea muncii decente ar trebui să fie coordonate pentru a facilita atât viața adolescenților, în funcție de vârsta lor, cât și mecanismele eficiente introduse pentru a reglementa o astfel de muncă, și pentru a oferi despăgubire atunci când adolescenții sunt victimele exploatării. Ar trebui prevăzută protecția împotriva muncii periculoase a tuturor copiilor sub 18 ani, cu o listă clară a muncii dăunătoare specifice. Eforturile menite să prevină munca dăunătoare și condițiile de muncă dăunătoare ar trebui făcute cu prioritate, acordând o atenție specială fetelor implicate în munca casnică și altor lucrători adesea „invizibili”.

Justiție pentru adolescenți

87. Adolescenții pot intra în contact cu sistemele de justiție prin conflict cu legea, ca victime sau martori ai infracțiunilor sau din alte motive, cum ar fi îngrijirea, custodia sau protecția. Sunt necesare măsuri pentru a reduce vulnerabilitatea adolescenților, atât ca victime, cât și ca autori ai infracțiunilor.

88. Statele părți sunt îndemnate să introducă politici cuprinzătoare de justiție juvenilă care pun accentul pe justiția restaurativă, deturnarea de la procedurile judiciare, măsuri alternative de detenție și intervenții preventive, pentru a aborda factorii sociali și cauzele fundamentale, în concordanță cu articolele 37 și 40 din Convenție și cu Liniile directoare ale Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile. Accentul ar trebui pus pe

reabilitare și reintegrare, inclusiv pentru acei adolescenți implicați în activități clasificate drept terorism, în conformitate cu recomandările din comentariul general nr. 10 (2007) privind drepturile copiilor în justiția pentru minori. Detenția trebuie utilizată doar ca măsură de ultimă instanță și pentru cea mai scurtă perioadă de timp corespunzătoare, iar adolescenții ar trebui să fie reținuți separat de adulți. Comitetul subliniază imperativul de a interzice pedeapsa cu moartea și de a interzice închisoarea pe viață pentru oricine este condamnat pentru o infracțiune comisă cu vârsta sub 18 ani. Comitetul este preocupat în mod serios de numărul de state care doresc să reducă vârsta răspunderii penale. Acesta solicită statelor să mențină vârsta majorității penale la 18 ani.

XIV. Cooperare internațională

89. Comitetul subliniază că punerea în aplicare a Convenției este un exercițiu de cooperare pentru statele părți și subliniază necesitatea cooperării internaționale. Comitetul încurajează statele părți să contribuie și să utilizeze, după caz, asistența tehnică din partea Organizației Națiunilor Unite și a organizațiilor regionale la punerea în aplicare a drepturilor adolescenților.

XV. Diseminare

90. Comitetul recomandă statelor să disemineze pe larg prezentul comentariu general tuturor părților interesate, în special parlamentului și tuturor nivelurilor de guvernare, inclusiv în cadrul ministerelor, departamentelor și autorităților municipale / locale, precum și tuturor adolescenților. Comitetul recomandă, de asemenea, ca prezentul comentariu general să fie tradus în toate limbile relevante, în versiuni adaptate adolescenților și în formate accesibile adolescenților cu dizabilități.
